

LLUITA CONTRA LA MISÈRIA: CONDICIÓ MÍNIMA PER A LA DEMOCRÀCIA

SERGIO FERRARI

Argentina - Suïssa

Xifres de carn i ossos... 1.200 milions de persones viuen amb menys d'un dòlar diari. 800 milions no tenen els aliments mínims. 28 mil nens moren cada dia per causes derivades de la pobresa. 115 milions de menors no van a l'escola. Més de 40 milions de persones arreu del món estan infectades per la SIDA –la meitat dones-. Hi ha comptabilitzats 300 milions de casos de malària, amb un milió de morts per any.

Radiografia d'un planeta il·lògic. El 75% dels pobres del món –uns 900 milions de persones- viuen en zones rurals de països “en desenvolupament”. Malgrat els compromisos presos a la Cimera de Rio del 1992, només cinc estats (Suècia, Noruega, Holanda, Dinamarca i Luxemburg) han complert amb la promesa d'aportar el 0,7% del seu Producte Intern Brut anual per a la cooperació internacional. La resta, malgrat els compromisos retòrics, es mantenen ben lluny d'aquest mínim percentatge.

Imatges d'éssers i espècies. La desertització podria fer desaparèixer en els propers 20 anys dues terceres parts (66%) de les terres africanes aptes pel conreu; el 30% de les d'Àsia i un 20% de les d'Amèrica Llatina. Mentrestant el col·lapse a les regions costaneres continuarà augmentant la marginalitat dels pobles pesquers de molts països del sud. 6 mil nenes i nens moren cada dia per infeccions propagades per aigua bruta o instal·lacions sanitàries deficientes.

Dramàtica realitat mundial que es perpetua encara després d'haver transcorregut els primers 5 anys de “vigència” dels Objectius del Mil·leni que es proposen anar reduint la pobresa a la meitat fins l'any 2015. Si la misèria no es redueix dràsticament, es fa impossible pensar en un món amb democràcia real.

Vida o mort per a mil milions de persones. El setembre del 2000, de cares a l'inici d'un nou segle, 189 dirigents mundials –d'entre ells 147 caps d'Estat- van subscriure l'anomenada “Declaració del Mil·leni”. Amb la qual es comprometien a “alliberar tots els homes, dones i nens de les lamentables i inhumanes condicions d'extrema pobresa”, considerant que per primer cop la humanitat es podia plantejar aquestes finalitats, donats els recursos, el coneixement i les tecnologies de les quals disposa.

Aleshores l'ONU va definir 8 reptes essencials

anomenats “Objectius de Desenvolupament per al Mil·leni” (ODM), que s'hauran de complir en un període de tres lustres. Aquestes 8 metes, la referència de les quals va ser l'estat del món el 1990, inclou una sèrie de punts concrets que tracten de respondre a les necessitats més urgents. Entre els quals, reduir l'extrema pobresa a la meitat –és a dir, el nombre de persones que viuen amb menys d'un dòlar diari- així com les víctimes de la fam. Garantir l'educació primària universal, promovent ensems la igualtat de sexes a tots els nivells de l'ensenyament. Reduir en 2/3 l'índex de mortalitat infantil i la materna. Així mateix, revertir l'impacte expansiu actual de la SIDA, la malària i d'altres malalties. I reduir a la meitat el percentatge de població sense accés a l'aigua potable.

Pel que fa a les relacions marc “Nord-Sud”, els Objectius del Mil·leni proposen que es construeixi una “nova relació mundial de contraparts” per al desenvolupament sobre la base d'un sistema comercial i financer més obert. Això implicaria, també, el suport als països menys avançats; la promoció d'una iniciativa global per resoldre el problema del deute del Sud; l'impuls d'una estratègia de feina per als joves; l'oferta de medicines bàsiques essencials accessibles a tothom en els països del Sud posant, ensems, a la seva disposició les aportacions positives de les noves tecnologies, especialment les de la informació i la comunicació.

Tan senzill com complicat...

El repte està damunt de la taula i les projeccions abunden. Sobre la bases dels índexs actuals de progrés, 8.7 milions de nens menors de cinc anys continuaran morint el 2015. En cas que es complissin els ODM, seria possible salvar 4.5 milions de vides aquell any.

Només tres regions del món assoliran els Objectius del Mil·leni de reduir a la meitat l'índex de mortalitat per tuberculosi per al 2015, va reconèixer el març del 2006 l'Organització Mundial de la Salut (OMS). En un informe especial va assenyalar que aquestes regions són Amèrica, el Sud-est Asiàtic i el Pacífic. Tot i això, els fons i la implementació del programa continuen sent fràgils, especialment a la resta d'Àsia i a l'Àfrica sub-sahariana, regions on viuen el 80% dels afectats per aquesta malaltia que fins al 2015 en matarà 14 milions més.

La reducció de la tuberculosi és un repte relativament “senzill”. Es podria aconseguir si la comunitat

internacional aportés 31 milions de dòlars anuals durant la propera dècada, fet que implicaria tot just dos dòlars per cada persona que viu en un país "industrialitzat".

L'escepticisme sobre l'assoliment de les metes comença a aparèixer també a l'anàlisi dels "grans magnats" del planeta. L'informe "Iniciativa de Governabilitat Global 2006" del Fòrum Econòmic Mundial, amb seu a Ginebra, calcula que el món no està gens a prop de la superació de les problemàtiques sanitàries. En ràpida síntesi, la fundació del "fòrum dels rics", assenyalava que el VIH/SIDA continua la seva expansió, que la malària ha matat un milió de persones més, i que la comunitat internacional no ha fet gairebé res per reduir la mortalitat materna i la dels menors de 5 anys.

Per aquest Fòrum, "el lamentable estat de la infraestructura mundial de la salut pública, la manca d'accés a instruments de laboratori i medicaments, i la manca de personal de la salut", fan altament improbable que l'Àfrica sub-sahariana, el sud d'Àsia i Oceania puguin assolir els objectius de revertir l'expansió de l'epidèmia del VIH/SIDA i la malària, ni la reducció de la mortalitat materno-infantil. Si la despesa prevista per afrontar la SIDA és de 8.900 milions de dòlars, això representa, avui per avui, gairebé 6.000 milions menys que la xifra que es calcula com a necessària per respondre eficaçment a l'epidèmia.

Pel que fa als governs, i al seu compliment dels ODM, les actituds són diverses, tot i que, com a tendència dominant, intenten acomodar xifres regulars dels seus pressupostos perquè encaixin a les estadístiques oficials de metes complertes i avanços significatius.

El govern de Suïssa –un dels països més enriquits del món– no només no va augmentar la seva cooperació aquests darrers anys sinó que va recórrer a maniobres administratives per presentar-se com a complidor. A partir del 2005, les despeses dels demandants d'asil originaris dels països pobres s'integren al pressupost total de la cooperació helvètica al desenvolupament.

D'aquesta manera el setembre del 2005, quan es va realitzar la Cimera M+5 a Nova York per avaluar la marxa dels Objectius del Mil·leni, la Confederació Helvètica va poder complir la seva promesa de destinar un 0.4% del Producte Nacional Brut a la cooperació... sense haver-hi invertit ni un franc més que un any abans quan era del 0.36%. El joc de la màgia dels números o el cinisme de les estadístiques, que permet a les nacions del Nord complir amb les metes del Mil·leni.

Voluntat política i sensibilitat planetària

Avui el planeta constitueix en sí mateix una immensa i irresoluble contradicció. La polarització continua

augmentant entre rics i pobres, de la mateixa manera que entre nacions del Nord i del Sud (ambdós concebuts com a conceptes sociològics i no geogràfics). El Producte Intern Brut (PIB) dels Països Menys Avançats (PMA) constitueix l'1% del PIB mundial. Alhora, el de l'Àfrica sub-sahariana representa el 2%; el d'Amèrica Llatina i el Carib, el 7%. Mentre que el PIB dels països d'ingressos alts de l'OCDE –el "Club dels Rics"–, representa el 53% del PIB mundial, 30 vegades superior al dels PMA. I el dels EUA n'és el 21%.

A un lustre de l'adopció dels Objectius del Mil·leni, les previsions mostren que a aquest ritme el 2015 no es compliran ni remotament. I fan gairebé impossible que la lluita contra la misèria, quant a expressió d'un debat de civilització i de viabilitat del planeta –en l'àmbit social i en l'ecològic– pugui prosperar efectivament. ¿Com resoldre la SIDA si en la seva gran majoria les caríssimes medicines serveixen per a la rentabilitat màxima de certs laboratoris privats? Com derrotar la malària o la tuberculosi si al voltant de la seva perennitat s'hi juguen tants interessos econòmics? Com crear unes noves relacions Nord-Sud, si les nacions del Nord fan malabars estadístics per no augmentar la cooperació o lucrarse'n?

Rera aquests interrogants, un factor essencial: la manca d'una voluntat política explícita del Nord per assumir plenament la seva responsabilitat en el combat a la misèria. Els interessos econòmics que mouen els Estats –en un món cada cop més competitiu– i el concepte de rendabilitat que apareix com a remei del sistema mundial hegemònic, constitueixen factors paralitzants per complir aquests Objectius. Derrotar la misèria exigiria canviar, encara que fos parcialment, la lògica de redistribució planetària.

La retòrica dels ODM ja es presenta com un repte obert per a la consciència de la Humanitat. Només els moviments i xarxes planetàries, la societat civil internacional, té a les seves mans una paraula decisiva. De sensibilització, vigilància, control, denúncia i exigència. Per construir la democràcia mundial, ja no n'hi ha prou de parlar de "l'altre combat possible" contra la misèria. Sinó que s'ha d'obligar a complir aquest programa mínim. No es tracta de números... sinó dels gairebé mil milions d'éssers humans que es debaten entre la vida i la mort... De les fredes estadístiques de carn i ossos.

Sense aquest combat radical –fins a les arreles– contra la misèria i la pobresa a nivell mundial, no serà possible la democràcia profunda que exigim i construïm.